fai (iš viso 9 m² plotas), vientiso archeologinio kultūrinio sluoksnio neaptikta. Maišytame sluoksnyje, kurio storis siekia iki 70 cm, rasti 36 archeologiniai radiniai – buitinės keramikos šukės, datuojamos XVIII–XX a.

Kauno gatvė 28. Planuojamo statyti pastato vietoje 250 m² plote iškasti šeši 1x1 m dydžio šurfai (iš viso 6 m² plotas), aptiktas iki 30–45 cm storio sluoksnis, pagal archeologinius radinius datuojamas XX a.

Kurklių gatvė 5, Širvintų gatvė 8/10. Planuojamos kasti 20 m ilgio dujotiekio tranšėjos vietoje Kurklių gatvėje iškasti du 1x1 dydžio šurfai (iš viso 2 m² plotas), aptiktas 30–50 cm storio kultūrinis sluoksnis, pagal archeologiniai radinius datuojamas XIX–XX a. Širvintų gatvėje 8/10, būsimos 15 m ilgio dujotiekio tranšėjos vietoje iškasti du 1x2 m dydžio šurfai (iš viso 4 m² plotas), rasti pavieniai archeologiniai radiniai, datuojami XX a.

Pietinio Ukmergės aplinkkelio trasos vieta. Planuojamo Ukmergės P aplinkkelio, kurio bendras ilgis 4,2 km, trasos vietoje kas 30–40 m iškasti 126 1–4 m² dydžio šurfai (iš viso 130 m² plotas). Ties aplinkkelio trasos 2,2 km šurfe 50 aptikta 10x15–20x25 cm dydžio akmenų sankaupa, kuri gali būti suardyto pilkapio akmenų vainiko dalis.

Aplinkkelio trasos vietoje, maždaug 100 m ilgio atkarpoje aptiktos spėjamos senovės geležies lydymo vietos (šurfai 58–61). Šurfuose 55, 56, 58–61 fiksuotas 10–20 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurį sudaro žemė su degėsiais bei įvairaus dydžio geležies lydymo šlako gabalai. Jis prasideda ties aplinkkelio trasos 2,38 km ir baigiasi ties 2,5 km. Kitose aplinkkelio trasos vietose nei kultūrinio sluoksnio, nei archeologinių radinių neaptikta.

ARCHAEOLOGICAL SURVEYS IN UKMERGĖ AND ITS VICINITIES

In 2005 archaeological surveying was performed in the old town of Ukmergė. 4 sites were investigated (an area of 37 m² was surveys in total). In 3 spots the old town cultural layer containing household pottery of the 17th – 18th century was discovered. In 2 spots only the 19th – 20th century cultural layers were found. Archaeological surveying was performed at the path of the planned S bypass of Ukmergė (126 test pits each of the size of 1 to 4 m² making the total area of 130 m² were excavated). A hypothetical barrow stone circle and an ancient iron smelting site were discovered.

UTENA

TYRIMAI UTENOJE 2004–2005 METAIS

Dalius RIBOKAS

2004–2005 m. UKM vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus trijose Utenos senamiesčio vietose: Utenio aikštėje 16, Vilniaus gatvėje ir Vytauto aikštėje.

Utenio aikštė 16. Čia tirtos numatomo statyti namo pamatų tranšėjos. Didžioji naujojo namo sienų dalis sutampa su senosiomis. Namas bus ilgesnis tik PV kryptimi. Senųjų

PV pamatų vieta brėžinyje pažymėta punktyrine linija (106 pav.). Numatomo statyti namo pamatų vietose ištirtos 6 tranšėjos. Ten, kur buvo kultūrinis sluoksnis arba negilus perkasimas, kasta iki nejudintos žemės. Gilaus perkasimo vietoje kasta iki pamatų tranšėjos gylio – 1,2 m.

Pirmoji PV tranšėja buvo 10 m ilgio ir 3 m pločio. Ištirtas plotas – 3 m². Tranšėjos pradžioje 6 m² plote buvo XX a. perkasimas – juoda žemė, maišyta su smėliu ir mūro griuvenomis. Tranšėjos dugne, 1,2 m gylyje jis nesibaigė. Perkasime rasta žiestų šukių ir gyvulių kaulų. Likusioje tranšėjos dalyje, 2,4 m² plote viršuje buvo 35–100 cm storio juodos žemės su smulkiomis griuvenomis sluoksnis. Tai XX a. pradžios užpylimas. Už perkasimo, 0,75 m² plote po užpylimu buvo supiltas 5–15 cm storio molio su raudonų plytų fragmentais sluoksnis. 10–50 cm gylyje prasidėjo juodas kultūrinis sluoksnis su žiestomis šukėmis ir gyvulių kaulais. Kultūrinis sluoksnis buvo 40–70 cm storio. 55–100 cm gylyje pasiektas nejudintas smėlis. Du dideli į kultūrinį sluoksnį įkasti akmenys – neištisinių pamatų dalys.

PR tranšėja buvo 11,5 m ilgio ir 3 m pločio. Ištirtas 3,45 m² plotas. 1,52 m² plote buvo 40–60 cm storio riebios juodos žemės su moliu, žiestomis šukėmis ir gyvulių kaulais sluoksnis. Tai XIX a. perkasimas. Tik šios tranšėjos perkasime rasta stambiųjų raguočių kaukolių fragmentų. Turbūt čia buvo užkasamos atliekos. 1,93 m² plote 25–45 cm gylyje rasti trys perkasimo nesuardyti 5–15 cm storio juodo kultūrinio sluoksnio su žiestomis šukėmis fragmentai. Įkastas į perkastą žemę didelis akmuo – neištisinių pamatų dalis. Po perkasimu ir kultūriniu sluoksniu 40–60 cm gylyje buvo nejudintas gelsvas smėlis.

ŠR tranšėja buvo 15 m ilgio ir 3 m pločio.

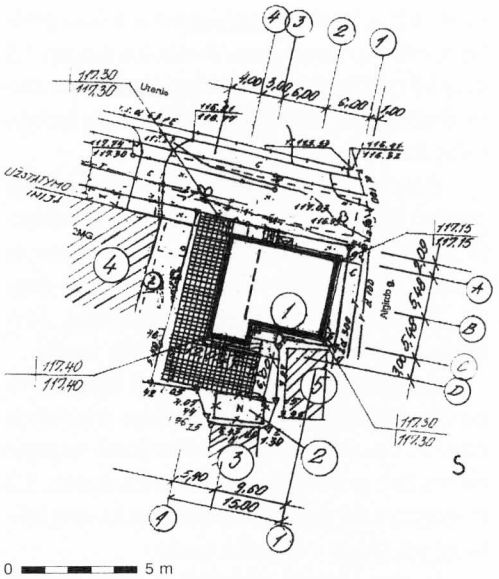

106 pav. Tyrinėtos vietos Utenio aikštėje situacinis planas.
Fig. 106. Layout of the site investigated in Utenio Sq. 16.

Ištirtas 4,5 m² plotas. Tranšėjos vietoje 3,7 m² plote viršuje buvo 20–35 cm storio XX a. pradžios užpylimas – juoda žemė su smulkiomis griuvenomis. Po užpylimu 3 m² plote buvo 25–50 cm storio juodas kultūrinis sluoksnis su žiestomis šukėmis ir gyvulių kaulais. 50–85 cm gylyje pasiektas nejudintas gelsvas smėlis. Tranšėjos dalies su kultūriniu sluoksniu ŠV gale, dviejose vietose, 0,36 m² plote kultūrinis sluoksnis staigiai sustorėjo nuo 35–50 iki 80–85 cm. Nejudintas gelsvas smėlis čia pasiektas 1,15 m gylyje. Į kultūrinį sluoksnį įkastas didelis akmuo – neištisinių pamatų dalis. Tranšėjos gale 0,83 m² plote buvo XX a. perkasimas – juoda žemė, maišyta su smėliu ir mūro griuvenomis.

Pirmoji ŠV tranšėja buvo 14 m ilgio ir 5 m pločio. Ištirtas 7 m² plotas. Visoje tranšėjoje

buvo XX a. perkasimas – pilka žemė su smėliu ir mūro griuvenomis. Tranšėjos dugne, 1,2 m gylyje perkasimas nesibaigė. Perkasime rasta žiestų puodų ir lipdytų koklių šukių bei gyvulių kaulų.

Antroji PV tranšėja buvo 5 m ilgio ir 3 m pločio. Ištirtas 1,5 m^2 plotas. Visoje tranšėjoje buvo XX a. perkasimas – pilka žemė su smėliu ir mūro griuvenomis. Tranšėjos dugne, 1,2 m gylyje perkasimas nesibaigė. Perkasime rasta žiestų šukių ir gyvulių kaulų.

Antroji ŠV tranšėja buvo 3 m ilgio ir 3 m pločio. Ištirtas 9 m^2 plotas. Visoje tranšėjoje buvo XX a. perkasimas – pilka žemė su smėliu ir mūro griuvenomis. Tranšėjos dugne, 1,2 m gylyje perkasimas nesibaigė. Perkasime rasta žiestų šukių ir gyvulių kaulų.

Iš viso Utenio aikštėje 16 buvo ištirtas 20,35 m^2 plotas. Kultūrinis sluoksnis buvo 8,03 m^2 plote. 25–70 cm storio kultūrinį sluoksnį pirmojoje PV tranšėjoje ir ŠR tranšėjoje pagal surastas šukes (LXI, LXII pav.) reikia datuoti XVI a. pradžia – XIX a. pabaiga. ŠR perkasoje staigiai sustorėjęs kultūrinis sluoksnis datuojamas XV a. pabaiga – XIX a. pabaiga.

Vilniaus gatvė. 2004 m. lapkričio–gruodžio mėnesiais tyrinėtos rekonstruojamų ir naujų vandentiekio bei nuotėkų tranšėjų vietos Vilniaus gatvėje. Iki 1944 m. ši gatvė buvo užstatyta mediniais namais. Gatvės pradžioje buvę namai sudegė bombardavimo metu. Kiti namai griauti palaipsniui. Dabar visa gatvė užstatyta XX a. antrosios pusės mediniais ir mūriniais namais. Rekonstruojamų magistralinių trasų tranšėja buvo iškasta šios gatvės asfaltuotoje važiuojamojoje dalyje. Joje ištirtas 301,5 m^2 plotas. Asfalto storis – 5–10 cm. Iš tranšėjos sienelėse atsidengusių sluoksnių paaiškėjo, kad prieš klojant vandentiekio ir nuotėkų tinklus šioje gatvėje viršuje buvo 10–15 cm storio akmenų grindinys. Prieš jį klojant, gatvės paviršius išlygintas, užpilant 5–30 cm storio gelsvo smėlio sluoksnį. Po supilto smėlio sluoksniu tranšėjos pradžioje 41,4 m^2 plote buvo 80–130 cm storio supiltinis kultūrinis sluoksnis – pilkas priemolis su raudonų plytų gabaliukais. 1,35–1,9 m gylyje prasidėjo nejudintas rausvas molis. Toliau, 107,1 m^2 plote, po supilto smėlio sluoksniu buvo 40–130 cm storio juodas kultūrinis sluoksnis su buitinės keramikos šukėmis ir gyvulių kaulais. Įžemis – rausvas molis, arba upelio (?) sąnašos, prasidėjo 85–180 cm gylyje.

Likusiame 153 m^2 plote po supiltu smėliu buvo 5–15 cm storio pilkas supiltinis kultūrinis sluoksnis su buitinės keramikos šukėmis ir šiukšlėmis. Po juo buvo juodas 30–60 cm storio kultūrinis sluoksnis. Įžemis – upelio (?) sąnašos, rausvas molis arba gelsvas smėlis buvo 80–105 cm gylyje.

Nuo magistralinės tranšėjos buvo iškastos aštuonios įvairaus ilgio ir pločio įvadų tranšėjos. Jų bendras plotas – 65,05 m^2. Kultūrinis sluoksnis buvęs ne mažesniame kaip 31,3 m^2 plote. Jis išlikęs važiuojamoje dalyje ir dalinai po šaligatviais. Į šalis nuo šaligatvių, išskyrus namo Vilniaus g. 4 kiemą, kultūrinio sluoksnio nebėra. Kokiame plote jis buvęs, nebeaišku, nes tranšėjų vietose buvo atvežtinės žemės. Tik ties namu 14 buvo rastas suardytas kultūrinis sluoksnis. Juodas kultūrinis sluoksnis važiuojamosios dalies pakraščiuose buvo storesnis nei vidurinėje dalyje. Važiuojamosios dalies PR krašte kultūriniai sluoksniai apardyti išilgai gatvės kasant dujotiekio tranšėją, o po šaligatviais – kabelių tranšėjas. Dalyje PR šaligatvio buvęs griovys, užpildytas juodu, dalinai supiltu (?) kultūriniu sluoksniu. Jo išlikusios dalies didžiausias storis buvo 75 m. ŠV šaligatvio vietoje toks griovys nepastebėtas.

Naujoje magistralinėje tranšėjoje, kuri tęsėsi nuo rekonstruojamos galo, buvo ištirtas 186,5 m² plotas. Visame plote viršuje buvo 5–10 cm storio asfaltas. 184,5 m² plote po asfaltu buvo 10–15 cm storio akmenų grindinys. Po juo – 5–35 cm storio supilto gelsvo smėlio sluoksnis. Vietomis gelsvas smėlis sumaišytas su pilku. Po supiltu smėliu buvo pilkas 5–25 cm storio kultūrinis sluoksnis. Po juo – juodas kultūrinis sluoksnis. Jis šviesėjo pietvakarių (tranšėjos kasimo) kryptimi, tapdamas 35–80 cm storio tamsiai pilku, dalinai supiltu (?) sluoksniu. Įžemis – rausvas molis arba gelsvas smėlis prasidėjo 90–140 cm gylyje.

Nuo naujos magistralinės tranšėjos buvo iškastos keturios įvairaus ilgio ir pločio įvadų tranšėjos. Jų bendras plotas – 15,6 m². Kultūriniai sluoksniai buvo 7,6 m² plote. Naujų įvadų vietose kultūriniai sluoksniai irgi buvo tik važiuojamojoje dalyje ir po šaligatviais. Už jų, jei sluoksniai čia buvę, jie sunaikinti XX a. antrosios pusės statybų.

Iš viso 2004 m. Vilniaus gatvėje ištirtas 568 m² plotas. Kultūriniai sluoksniai buvę ne mažesniame kaip 514,4 m² plote. Pagal radinius viršutinį pilką kultūrinį sluoksnį reikia datuoti XIX a. pabaiga – XX a. pradžia. Po juo esantis juodas (pilkas) kultūrinis sluoksnis rekonstruojamų trasų vietose priklauso XVII–XIX a. pabaigai. Naujų trasų vietose šis sluoksnis yra XVIII–XIX a. pabaigos.

Vytauto aikštėje tirtos į Utenos „Kristaus į dangų žengimo" parapijos nakvynės namus vedamų vandentiekio ir nuotėkų trasų tranšėjos. Jų vietose V–R ir PV–ŠR kryptimis buvo iškastos 7 perkasos, ištirtas 277 m² plotas (107 pav.).

Perkasa 1 buvo 4 m ilgio ir 4 m pločio. Ištirtas 16 m² plotas. Perkasos viršuje buvo 15 cm storio asfaltas. Po juo – juoda žemė, maišyta su smėliu ir mūro griuvenomis. Tai 2,25 m storio XX a. vandentiekio – nuotėkų tranšėjų perkasimas. 2,4 m gylyje prasidėjo nejudintas gelsvas smėlis su moliu. Perkasime rasta žiestų puodų šukių, puodyninio koklio šukė ir gyvulių kaulų.

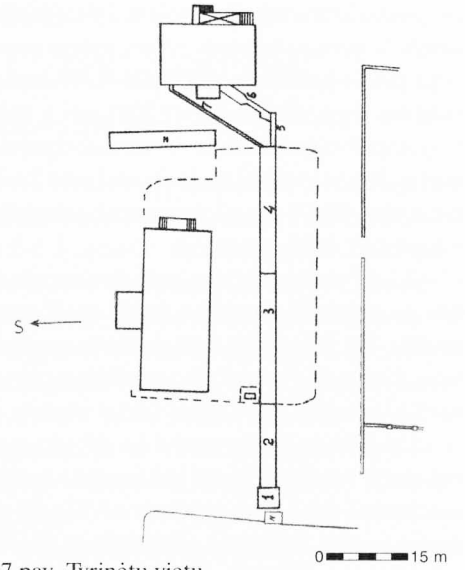

107 pav. Tyrinėtų vietų Vytauto aikštėje situacinis planas.
Fig. 107. Layout of the site investigated in Vytauto Sq.

Perkasa 2 buvo 16 m ilgio ir 3 m pločio. Ištirtas 48 m² plotas. Perkasos vietoje viršuje buvo 15–20 cm storio asfaltas. Po juo 1,5 m² plote perkasos pradžioje buvo 2,25 m storio perkasimas kaip ir perkasoje 1. Nejudintas gelsvas smėlis pasiektas 2,4 m gylyje. 28 m² plote, už perkasimo, po asfaltu buvo 5–15 cm storio supilto gelsvo žvyro sluoksnis. 26,55 m² plote 20–40 cm gylyje prasidėjo 5–10 cm storio gelsvo smėlio, maišyto su juoda žeme, sluoksnis. 10 m² plote už perkasimo 30 cm gylyje buvo 10–30 cm storio akmenų grindinys. 40–45 cm gylyje prasidėjo 10–15 cm sto-

rio juodas kultūrinis sluoksnis su žiestomis šukėmis ir gyvulių kaulais. 55 cm gylyje prasidėjo pilkas kultūrinis sluoksnis su žiestomis šukėmis ir gyvulių kaulais (LXIII pav.). Skirtingos spalvos kultūrinius sluoksnius skyrė degėsiai. Pilkas kultūrinis sluoksnis buvo 30–45 cm storio. 80–95 cm gylyje pasiektas nejudintas gelsvas smėlis su moliu.

3,3 m² plote už perkasos dalies su grindiniu po asfaltu buvo pilka žemė, maišyta su smėliu. Tai XX a. (?) 1,65 m storio perkasimas. 2 m gylyje pasiektas nejudintas gelsvas smėlis su moliu. Perkasime nieko nerasta.

Už antrojo perkasimo 14,6 m² plote po asfaltu ir supiltais žvyro bei maišyto smėlio sluoksniais 40–45 cm gylyje prasidėjo 10 cm storio juodas kultūrinis sluoksnis su žiestomis šukėmis. 50–55 cm gylyje prasidėjo 15–35 cm storio pilkas kultūrinis sluoksnis. 70–90 cm gylyje pasiektas nejudintas gelsvas smėlis su moliu. Likusioje perkasos dalyje, 18,6 m² plote po asfaltu buvo pilka žemė su betono nuolaužomis. Tai Kristaus paminklo sudaužyto postamento užkasimo vieta. Perkasimo storis buvo 75–95 cm. 90–110 cm gylyje pasiektas nejudintas gelsvas smėlis su moliu. Perkasime nieko nerasta.

Perkasose 3–7 (bendro 183 m² pločio) viršuje buvo 10–15 cm storio velėna. Po ja – įvairaus storio juodas smėlingas dirvožemis, XIX–XX a. perkasimai ir supylimai. Nejudintas gelsvas smėlis buvo 35–100 cm gylyje, o kai kur nebuvo pasiektas ir tranšėjos dugne, 1,6 m gylyje.

Iš viso Vytauto aikštėje buvo ištirtas 277 m² plotas. Kultūrinis sluoksnis rastas 25,05 m² plote. Skirtingos spalvos kultūrinius sluoksnius skiriantys degėsiai – tikriausiai 1798 m. gaisro pėdsakai. Jei taip, pilką kultūrinį sluoksnį reikėtų datuoti XVI a. pradžia – XVIII a. pabaiga, o juodą – XVIII a. pabaiga – XX a. pradžia.

ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS IN UTENA IN 2004–2005

In 2004–2005 the UKM performed archaeological surveying at 3 sites located in the old town of Utena: in the Utenio Sq. 16, in the Vilniaus Str. and in the Vytauto Sq.

At the Utenio Sq. 16 an area of 20.35 m² was investigated (Fig. 106). A 25 to 70 cm thick cultural layer found in the SW trench and the NE trench covered 8.03 m² m. According to the potshards (Fig. LXI, LXII) collected it dated to the early 16th – late 19th century. The cultural layer significantly thickening in the NE trench was datable to the late 15th – late 19th century.

In the Vilniaus Str. an area of 568 m² was investigated. Cultural layers covered not less than 514.4 m². According to the finds the upper grey cultural layer was datable to the late 19th – early 20th century. The black (greyish) cultural layer found beneath that in the trenches of reconstructed service lines was attributable to the 17th – late 19th century. The cultural layer found in the trenches excavated for new service lines was attributable to the 18th – late 19th century.

In the Vytauto Sq. an area of 277 m² was investigated (Fig. 107). The cultural layer found covered 25.05 m². A layer of charred wood particles separating cultural layers of different colours must have been the trace of the fire of 1798. If this assumption is right, then the grey cultural layer should be dated to the early 16th – late 18th century (Fig. LXIII), whereas the black one should be attributed to the late 18th – early 20th century.

LXI pav. Puodo dalis iš Utenio aikštės Utenoje. *V. Paknio nuotr.*
Fig. LXI. Part of pot from Utenio Sq. 16 in Utena.

LXII pav. Puodo dalis iš Utenio aikštės. *V. Paknio nuotr.*
Fig. LXII. Part of pot from Utenio Sq. 16.

LXIII pav. Radiniai iš Vytauto aikštės Utenoje. *V. Paknio nuotr.*
Fig. LXIII. Finds from Vytauto Sq. in Utena.